

Kapitola 1.

Učení církve a současná debata

KLÍČOVÁ OTÁZKA: PROČ VYHRAZOVAT KNĚŽSTVÍ POUZE MUŽŮM?

Proč katolická církev vyhrazuje kněžské svěcení mužům? Tuto otázku si kladou katolíci i ostatní křesťané, zvláště naši partneři v ekumenickém dialogu, a mnozí zvědaví a často kritičtí pozorovatelé, kteří nesdílejí naši víru. Když zapátráme po koncilních či papežských magisteriálních dokumentech, může nás překvapit, že tato otázka se oficiálním způsobem přímo řešila až za našich dnů. To neznamena, že teologové ji nikdy předtím nebrali v úvahu. Někteří se jí zabývali, především scholastičtí teologové středověku. V prvních staletích křesťanské éry jí dokonce věnoval pozornost určitý počet církevních Otců, kanonistů a vykladatelů církevního práva. Váhu těchto svědectví však musíme hodnotit opatrně, protože

se vyjadřují k situacím, které jsou od nás značně vzdálené (například praxe starověkých heretických komunit) nebo považují za samozřejmý poměr mezi pohlavími, jaký dnes církev odmítá jako nepřijatelný. Formální zásahy učitelského úřadu se fakticky objevují až v období po II. vatikánském koncilu (1962–1965) a za pontifikátu Pavla VI. (1964–1978) a Jana Pavla II. (1978–2005).

OFICIÁLNÍ ODPOVĚĎ: *ORDINATIO SACERDOTALIS* (1994)

Nejautoritativnější magisteriální odpověď na tuto otázku dal papež Jan Pavel II. v *Ordinatio sacerdotalis* (*O vyhrazení kněžského svěcení pouze mužům*), apoštolském listu vydaném na slavnost Soslání Ducha Svatého, 22. května 1994, a adresovaném jeho bratřím biskupům.¹¹ V této kapitole se blíže podíváme na text tohoto krátkého

¹¹ „Apostolic Letter on Ordination and Women“, *Origins* 24, 4 (June 9, 1994), 49, 51–52. [Český překlad lze najít v Příloze.] Text, související dokumenty a doprovodné studie lze nalézt v: CONGREGATION FOR THE DOCTRINE OF THE FAITH, *From „Inter Insigniores“ to „Ordinatio Sacerdotalis“: Documents and Commentaries* (Washington, D.C.: United States Catholic Conference, 1998), dále jen *From „Inter Insigniores“*.

papežského dokumentu, abychom představili jeho rozličné aspekty a zasadili je do kontextu současné diskuse.

Jeho základní linie

Nejprve si povšimněme jeho „základní linie“ – závěru *Ordinatio sacerdotalis* (čl. 4). Po téměř tři desítky let trvající teologické diskusi a veřejné podpoře svěcení žen na kněze v katolické církvi vyhláší papež Jan Pavel II. slavnostní verdikt: „Církev nemá pravomoc udělovat kněžské svěcení ženám.“ Také nařizuje, že „toto rozhodnutí mají všichni věřící v církvi přijímat jako definitivní.“ Vysvětluje, že tu uplatňuje svoji apoštolskou autoritu, aby odstranil všechny pochybnosti o učení církve ohledně problému, který se týká jejího „Božího ustanovení“.

Tento apoštolský list nepředkládá uvedené stanovisko jako nové učení, nýbrž prohlašuje, že pouze potvrzuje – poté, co bylo po určité době zpochybňováno – nauku, jež „je uchovávána stálou a všeobecnou tradicí církve a v nejnovějších dokumentech je s jistotou předkládána magisteriem.“¹² Na počátku našeho zkoumání

¹² *Ordinatio sacerdotalis*, 4.

bychom si měli uvědomit přesné ohnisko tohoto tvrzení: týká se *hranic autority církve ohledně svátosti svěcení*.¹³ Co musí věřící „přijímat jako definitivní“, je skutečnost, že církev nemá pravomoc svěřit ženy na kněze. Katolíci to již nemohou považovat za otevřenou otázku nebo se veřejně zasazovat o změnu v praxi církve.

Ale proč tomu tak je? Jaký je důvod vyhrazovat kněžské svěcení mužům? V prvních třech článcích dokumentu papež velmi výstižně vysvětluje, co je základem tohoto soudu, totiž že se tradice vyhrazení kněžského svěcení mužům odvíjí od Kristovy vůle. V souladu s běžnou formou podobných dokumentů i tento začíná popisem učení předchozích vyhlášení učitelského úřadu. Ta pak odkazují k faktům, která se nacházejí v Písmu a tradici. Papež následně velmi stručně komentuje tato prvotní prohlášení, aby odpověděl na některé námitky, kterými se běžně argumentuje. Nakonec znovu potvrzuje rovnou důstojnost mužů a žen v církvi a poukazuje na váhu samotného dokumentu.

¹³ Máme přesněji řečeno na mysli nauku o „kněžství“, nikoli obecně učení o „svátosti svěcení“, protože se nezabýváme otázkou, zda toto rozhodnutí platí rovněž pro diakonát.

Jeho východisko

Hned v první větě dokumentu *Ordinatio sacerdotalis* papež Jan Pavel II. tvrdí, že kněžské svěcení „bylo v katolické církvi již od počátku vždy vyhrazeno pouze mužům.“ Také upřesňuje, že kněžským svěcením „se předává poslání, které svěřil Kristus svým apoštolům, aby učili, posvěcovali a spravovali věřící lid.“ Tím se odvolává na víru církve – s jistotou předloženou II. vatikánským koncilem¹⁴ – že svátostné kněžství má svůj původ v Kristu, bylo nejprve svěřeno apoštolům, předáváno jejich nástupcům a ustavuje svěcenou osobu do funkce, již se vykonává trojí Kristova služba ve vztahu k ostatním věřícím. Podle papeže Jana Pavla II. je tak učení o svátostném kněžství výchozím bodem pro náležité posouzení této záležitosti, protože nezbytně odkazuje k Pánu Ježíši, apoštolům a jejich nástupcům.

Toto učení o kněžství, jak uvidíme, je určující pro stanovisko katolické církve ohledně možnosti svěcení žen. Odpověď na otázku „proč“ je spojena s přesvědčením, že svěcení je svátost ustanovená Kristem, že jeho záměr s kněžstvím je zřejmý

¹⁴ Srov. *Lumen gentium* (Dogmatická konstituce o církvi), 18–21, 28; a *Presbyterorum ordinis* (Dekret o službě a životě kněží), 2.

z posláním, jež svěřil Dvanácti, a že tento úřad se předává v apoštolské posloupnosti. Jestliže církev nemá pravomoc změnit v této věci svou tradici, je tomu tak proto, že duchovenská služba je dar, který Pán svěřil apoštolům. Církev je tedy povinna ho chránit.

Toto učení o kněžství není novou doktrínou a vyhrazení kněžského svěcení mužům není novou praxí. Do doby, než vypukly spory po II. vatikánském koncilu, zastávala katolická církev toto učení tak pevně, že nevznikla potřeba ho definovat.¹⁵ Vysvětlení, které bylo předloženo, má však poněkud nové těžiště – těžiště, jež odpovídá na námitky naší doby. Podle nich se tradice praxe a teologie církve, jež ji ospravedlňuje, zakládá na překonaném hodnocení žen. Jak praxi, tak i teologii je třeba uvést v soulad se současným učením o stejné důstojnosti žen a mužů. Jinými slovy, vývoj učení není jen možný, ale též nezbytný. Na tuto výzvu papež odpovídá: církev nemá svobodu – nemá *pravomoc* – změnit svou

¹⁵ Srov. *Inter Insigniores*, 1. Magisterium nemělo potřebu „zasahovat, aby formulovalo princip, který nebyl napadán, nebo hájilo zákon, který nebyl zpochybňován.“ Tu samou tradici nepřetržitě uchovávají i východní církve. „Vatican Declaration: Women in Ministerial Priesthood“, *Origins* 6, 33 (February 3, 1977), 517, 519–524. [Český překlad lze najít v Příloze.]

praxi, poněvadž ta vychází z Kristovy vůle. Toto přesvědčení bylo „uchovááno“ v tradici, třebaže (jak papež uznává) „je s jistotou předkládáno magisteriem“ až v jeho „nejnovějších dokumentech“ (čl. 4).

NEJNOVĚJŠÍ CÍRKEVNÍ DOKUMENTY A NĚKTERÉ RYSY DEBATY

Dokumenty, na které se papež Jan Pavel II. odvolává, vznikly v důsledku dvou událostí. První z nich bylo svěcení žen v některých částech anglikánského společenství a druhou růst hnutí za svěcení žen v samotné katolické církvi. Tyto nedávné zásahy magisteria připomínáme jednak jako svědectví o trvalém přesvědčení církve, jednak jako důkaz, že toto přesvědčení bylo ve světle současných otázek znovu pečlivě přezkoumáno.

Papež Pavel VI.: dopis arcibiskupovi z Canterbury (1975)

V červenci 1975 se F. Donald Coggan, arcibiskup z Canterbury a primas anglikánského společenství, písemně obrátil na papeže Pavla VI. s žádostí o „ekumenickou radu“ ohledně

problému kněžského svěcení žen. Dr. Coggan informoval papeže o rostoucí shodě mezi anglikány, podle níž „neexistují žádné zásadní důvody“ proti kněžskému svěcení žen.¹⁶ Požadoval od papeže „radu“ s ohledem na pokrok, který již Anglikánsko-římskokatolická mezinárodní komise učinila ve věci konsensu ohledně učení o duchovenské službě a svěcení,¹⁷ a s ohledem na naději na obnovení „plné jednoty“ sdílenou katolíky a anglikány.

První citace učitelského úřadu v *Ordinatio sacerdotalis* tedy pochází z odpovědi papeže Pavla VI. arcibiskupovi z Canterbury. Ve svém dopise (z 30. listopadu 1975) se papež odvolává na to, že pro katolickou církev „není přípustné svěcení žen na kněze, a to ze zcela zásadních důvodů.“ Uvádí tři z nich: Kristův příklad volby výlučně mužů za apoštoly (argument z Písma), trvalá praxe církve při napodobování Pána (argument z tradice) a konzistentní učení o tom, že tato praxe je „v souladu s Božím plánem pro jeho církev“ (svědectví magisteria). Papež v dopise pouze uvádí

¹⁶ Srov. „Letters Exchanged by Pope and Anglican Leader“, *Origins* 6, 9 (August 12, 1976), 129, 131–132.

¹⁷ V roce 1973 tato komise vydala tzv. „Canterbury Statement“, společné stanovisko v otázce duchovenské služby a ordinace.